

Akademie věd České republiky

LXIII. zasedání Akademického sněmu Akademie věd České republiky

Praha 16. dubna 2024

Bod programu: **6**

ETICKÝ KODEX VĚDECKO-VÝZKUMNÉ ČINNOSTI V AKADEMII VĚD ČESKÉ REPUBLIKY

Důvodová zpráva

Předkládaný návrh úpravy Etického kodexu výzkumných pracovníků v Akademii věd ČR (dále jen „Etický kodex“) byl iniciován členem Vědecké rady AV ČR M. Hockem, který na 12. zasedání Vědecké rady AV ČR dne 10. 11. 2022 informoval o připravovaných úpravách Etického kodexu Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR a navrhl zvážit zapracování obdobných úprav i do Etického kodexu. Na základě tohoto podnětu se na žádost Vědecké rady AV ČR začala návrhem úpravy Etického kodexu zabývat Komise pro etiku vědecké práce AV ČR (dále jen „Etická komise“). Ta ustanovila pracovní skupinu ve složení M. Komm, O. Konrád, P. Španěl, a to k vypracování návrhu úpravy Etického kodexu s cílem doplnit stávající Etický kodex o aktuální témata, která se opakovaně vyskytují v podnětech adresovaných Etické komisi a o reflexi společensky relevantních jevů.

Pracovní skupina Etické komise začala návrh úpravy Etického kodexu připravovat počátkem roku 2023. Následně byl návrh opakovaně projednáván na jejích zasedáních a rovněž průběžně konzultován s předsednictvem Vědecké rady AV ČR. V závěrečné fázi přípravy byl návrh projednán i s odborníkem na etiku ve vědě P. Urbanem z Filosofického ústavu AV ČR. Připomínky z těchto jednání byly zapracovány do finální verze návrhu.

Vědecká rada AV ČR návrh úpravy Etického kodexu schválila na svém 19. zasedání dne 15. 2. 2024.

Z podnětu Akademické rady AV ČR, která návrh úpravy schválila dne 5. 3. 2024, byl změněn název na „Etický kodex vědecko-výzkumné činnosti v Akademii věd České republiky“.

Do návrhu úprav Etického kodexu byly nově doplněny mimo jiné následující okruhy:

I. Obecné zásady

- Mravní principy a zásady akademického prostředí;
- Hospodaření s materiálními zdroji a energiemi (omezování klimatické a ekologické stopy);
- Posilování institucionální odolnosti AV ČR;

II. Zásady výzkumné práce

- Provádění pokusů na zvířatech s respektem k živým tvorům;
- Neznevažování vědeckých postupů a respekt k jiným vědeckým názorům, jakož i pluralitě vědních disciplín;
- Respekt k duševnímu vlastnictví;

III. Zásady zveřejňování poznatků a výsledků

- Právo na spoluautorství a práva spoluautorů;
- Zasazování výzkumu do kontextu aktuálního stavu poznání daného tématu a citování s ohledem na pravidla daného oboru;

- Afiliace pracoviště při publikování a (ne)využívání pochybných publikačních platforem;

IV. Zásady chování ke spolupracovníkům

- Chování seniorních vedoucích pracovníků;
- Specifikace nevhodného diskriminačního chování ke spolupracovníkům.

Přílohy:

- Navrhované úpravy Etického kodexu uvedené formou vyznačených změn v revizi,
- Úplné znění Etického kodexu vědecko-výzkumné činnosti v Akademii věd České republiky se zpracovanými změnami v čistopisu.

Etický kodex ~~výzkumných pracovníků vědecko-výzkumné činnosti~~ v Akademii věd České republiky

~~Při vypracování Etického kodexu výzkumných pracovníků Akademie věd České republiky byly použity následující materiály:~~

- ~~— Etický rámec výzkumu, usnesení vlády České republiky ze dne 17. srpna 2005 č. 1005;~~
- ~~— Evropská charta pro výzkumné pracovníky, 2005/251/ES, Úřední věstník Evropské unie ze dne 22. března 2005;~~
- ~~— Good Manners in Science; A Set of Principles and Guidelines, Polish Academy of Sciences, Committee for Ethics in Science, Third (amended) edition, Warsaw 2001;~~
- ~~— Rules of Good Scientific Practice, adopted by the Senate of the Max Planck Society on 24 November 2000;~~
- ~~— Memorandum on Scientific Integrity, All European Academies, Amsterdam 2003 (On standards for Scientific Research and a National Committee for Scientific Integrity, KNAW, NWO, VSNU, 2001);~~
- ~~— Singapore Statement on Research Integrity, 2010;~~
- ~~— The European Code of Conduct for Research Integrity, 2011;~~
- ~~— Montreal Statement on Research Integrity in Cross-Boundary Research Collaborations, 2013.~~

Motto: „Jít za poznáním, to je, pane, život svrchovaně činný. Když řeknete věda, říkáte tím také úsilí, trpělivost, vytrvalost, obětavost, poctivost – samé požadavky života činného – a života mravního.“

(T. G. Masaryk v Karel Čapek: Hovory s T. G. Masarykem)

~~Vzdělání, výzkum a inovace jsou základními pilíři rozvoje současné společnosti. Důvěra ve vědu je založena na důvěře v poctivost výzkumných pracovníků při získávání nových výsledků. Výsledky i jejich výklad si může ověřit vědecká obec, ne však veřejnost, které jsou nové poznatky především určeny. Aby věda zůstala hodnověrná, je nezbytné, aby se výzkumní pracovníci ve své práci řídili základními mravními principy, zejména poctivostí a čestností. Etický kodex výzkumných pracovníků v Akademii věd České republiky shrnuje v bodech I. – V. rámcové zásady dobrého chování ve vědě a podporuje tak upevňování žádoucích mravních standardů v akademickém výzkumu.~~

I. Obecné zásady

~~Výzkumný pracovník Zaměstnanec AV ČR¹:~~

- a) se ve své práci řídí základními lidskými mravními principy a zásadami uvedenými v tomto kodexu; hodnotami akademického prostředí, mezi které patří zejména:

I. svoboda bádání

¹ AV ČR se v tomto kodexu rozumí Akademie věd a její pracoviště. Výrazy označující osoby nebo funkce v tomto kodexu jsou užívány v genderově nepříznakovém smyslu.

- II. spravedlnost
- III. rovný přístup
- IV. odpovědnost
- V. čestnost
- VI. svědomitost
- VII. důvěra
- VIII. respekt k druhým

- b) nepřipustí, aby došlo ke střetu zájmu, který by vyplýval vyplývajícího z jeho postavení na pracovišti AV ČR a s ním související činnosti a jeho soukromého zájmu; ctí Akademii věd i tím, že svými dalšími aktivitami neohrožuje její činnosti;
- c) věnuje se prováděnému výzkumu s plným pracovním i osobním nasazením, jež odpovídá velikosti jeho pracovního úvazku. Úhrn jeho smluvních pracovních úvazků zpravidla nepřekročí 1,5násobek pracovního úvazku;
- d) vyžaduje od svých spolupracovníků chování, které je v souladu s těmito zásadami;
- e) neobhájí a nekryje chování, které je v rozporu se zásadami uvedenými v tomto kodexu, a to ani poukazováním na nutnou poslušnost či loajalitu;
- f) považuje vědu a výzkum za integrální součást kultury a základ inovací a hájí je proti jejich možnému zpochybnování;
- g) vystupuje proti neetickému a nevhodnému užití vědeckých poznatků;
- h) rozšiřuje a prohlubuje své znalosti a usiluje o zlepšení svých odborných schopností;
- i) zachovává kritický postoj k vlastním poznatkům a výsledkům i k výsledkům svých spolupracovníků a je přístupný diskusi a věcným argumentům;
- j) obhájí svobodu vědeckého myšlení, vyjadřování, výměny názorů a informací;
- k) odmítá užívání nevědeckých přístupů a politicky či společensky předsudečných (např. rasistických, náboženských, nacionalistických a politických) hledisek ve vědě;
- l) dodržuje principy nestrannosti a nezávislosti na ideologických a politických tlacích a na zájmech nátlakových skupin;
- m) uznává a sám ve vědecké obci šíří zásady spolehlivé, důvěryhodné vědecké práce a odmítá jakoukoli vědeckou nepoctivost a porušení zásad uvedených v tomto kodexu;
- n) neváhá oznámit příslušným autoritám prohrašky proti etice ve vědecko-výzkumné práci, pokud o nich má vědomost. V případě, že vyčerpá všechny dostupné možnosti řešení věci pomocí vnitřních mechanismů Akademie věd podle kapitoly VI, může informace o těchto prohřešcích zveřejnit, aniž by tím nutně porušoval loajalitu k Akademii věd České republiky;
- o) neplýtvá materiálními zdroji a energiemi, snaží se omezovat klimatickou a ekologickou stopu své činnosti;

p) snaží se posilovat institucionální odolnost Akademie věd ČR a vědomě zde nevytváří prostor pro nežádoucí působení cizí moci.

II. Zásady výzkumné práce

Výzkumný pracovník Zaměstnanec AV ČR:

- a) zaměřuje svůj výzkum na rozšíření hranic vědeckého poznání a ~~dbá, aby jeho prakticky využitelné výsledky sloužily~~ ku prospěchu společnosti;
- b) provádí výzkum tak, aby neohrozil společnost, životní prostředí či kulturní hodnoty;
- ~~b)c) pokusy na zvířatech provádí s respektem k živým tvorům;~~
- ~~e)d) při získávání, výběru a hodnocení dat vychází z obecných zásad (čl. I) při respektování specifiky své disciplíny; Za jednání neslučitelné se zásadami etického chování ve vědě se považují zejména: podvod, podvrh, plagiátorství, falšování, zkreslování, záměrný klam a odcizení, a to v kterékoli fázi procesu vědecko-výzkumné práce od záměru až ke zveřejnění výsledků;~~
- ~~e)e) odpovídá za přesnost a objektivitu jím prováděného nebo bezprostředně koordinovaného výzkumu a uvědomuje si meze použitých metod zkoumání;~~
- ~~e)f) při zveřejňování poznatků a výsledků k určitému problému odpovídá za jejich úplnost a ověřitelnost a nezkrásně je interpretuje;~~
- ~~f)g) po zveřejnění uchovává primární data a dokumentaci všech podstatných výsledků po dobu obvyklou v příslušné disciplíně, pokud tomu nebrání jiné závazky či předpisy;~~
- ~~e)h) odpovídá za účelné a efektivní využívání prostředků na výzkum a neduplikuje výzkum provedený jinde, pokud není potřebný k ověření, doplnění či porovnání výsledků;~~
- ~~h)i) předává výsledky svého výzkumu, které nepodléhají nepodléhající utajení, odborné veřejnosti a širokou veřejnost s nimi uvážlivě seznamuje až po jejich zveřejnění v odborném tisku uvážlivě s nimi seznamuje širokou veřejnost s přihlédnutím k aktuálnímu stavu vědeckého poznání;~~
- j) neznevažuje vědecké postupy a respektuje jiný vědecký názor, jakož i pluralitu vědních disciplín;
- k) respektuje duševní vlastnictví, nevyvádí ho z pracoviště, kde bylo vytvořeno, ani jej nijak neznehodnocuje.

III. Zásady zveřejňování poznatků a výsledků

Výzkumný pracovník Zaměstnanec AV ČR:

- a) ~~může má~~ být uveden imenovitě jako autor nebo spoluautor publikace, pokud tvůrčím způsobem přispěje k jejímu vzniku, např. k návrhu studií a pokusů a k

jejich provedení, k analýze, interpretaci, teoretickému zpracování či modelování dat nebo k sepsání publikace, a pokud se spoluautorstvím souhlasí; vedoucí pozice na pracovišti automaticky nezakládá právo na spoluautorství;

- b) v publikaci uznává vědecký přínos svých předchůdců a kolegů ke zkoumanému problému, na který přímo navazuje, a při citaci nálezů a poznatků jiných autorů uvádí zřetelný odkaz na příslušný zdroj jako editor nebo hlavní autor společných publikací dbá na práva spoluautorů (nemění bez jejich vědomí text, učiní vše potřebné pro to, aby společná publikace vyšla bez zbytečných odkladů, uvědomí autory dílčích studií, nebude-li jejich text do publikace zařazen, informuje spoluautory o modalitách společné publikace);
- b)c) zasazuje svůj výzkum do kontextu aktuálního stavu poznání daného tématu a s ohledem na pravidla daného oboru odkazuje na předchozí zveřejněné práce. Při citaci nálezů a poznatků jiných autorů uvádí odkaz na příslušný zdroj;
- e)d) cituje i podstatné práce, které nejsou v souladu s jeho vlastními výsledky a závěry;
- e)e) objeví-li ve svých publikovaných údajích významnou chybu, nebo je na chybu upozorněn, podnikne odpovídající kroky, např. dá vytisknout errata nebo jinou opravu, popř. publikaci retrahuje;
- e)f) nedělí zbytečně výsledky a poznatky do více publikací, aby si uměle zvýšil počet prací;
- f)g) nepublikuje eticky pochybným způsobem a záměrně nevyužívá eticky pochybných publikačních platforem;
- h) publikuje s cílem předat výsledky a poznatky odborné veřejnosti, ne pouze za účelem vykázaní prací jako vědeckých výstupů;
- i) afiliace pracoviště může být použita pouze pro publikace, které byly alespoň částečně vypracovány v rámci vědeckého působení na daném pracovišti (v ostatních případech lze pracoviště uvést jako „present address“ u autora, který je v současnosti zaměstnancem pracoviště, ale výsledky získal v jiné instituci);
- j) nezískává citace vlastních prací cestou účelového spojení několika autorů o vzájemných účelových citacích svých prací.

IV.

Zásady chování ke ~~studentům~~ a spolupracovníkům

Výzkumný pracovník Zaměstnanec AV ČR:

- a) přijímá ~~studenty~~ a spolupracovníky ve výzkumu na základě objektivního ~~o~~hodnocení jejich intelektuálních, etických a osobnostních charakteristik;
- b) vede-li výzkumný tým, dbá na korektnost a otevřenost ve vzájemné komunikaci a ~~vystřihá~~ vyvaruje se neodůvodněně autokratických metod řízení, a brání nepoctivému jednání způsobenému např. požadavky na výkon a odbornou soutěživostí;

- c) posuzuje své ~~studenty a~~ spolupracovníky na základě dosažených výsledků a chová se k nim spravedlivě, nevyžaduje od nich činnosti, které nepatří k ~~jeho jejich vlastním~~ povinnostem, a neklade na ně požadavky nepřiměřené jejich schopnostem a možnostem;
- d) předává slovem i osobním příkladem své znalosti, dovednosti a zásady dobrého chování ve vědě svým ~~studentům a~~ spolupracovníkům;
- e) nepřistupuje k jiným osobám diskriminačně, zejména nechová předsudky na základě rasy, etnického původu, národnosti, jazyka, ideologie, náboženského vyznání, víry, světového názoru, věku, pohlaví, sexuální orientace, fyzického handicapu, sociálního původu nebo majetkových poměrů;
- e)f) nedopouští se, ani nepodporuje jednání poškozující psychickou či fyzickou integritu jiných osob (zejména šikana, sexuální obtěžování nebo jiné formy agrese);
- e)g) nezneužívá svého seniorního postavení či profesní autority k manipulativnímu jednání, zastrašování nebo vydírání, věnuje se výuce svých studentů, rozvíjí jejich nezávislé, kritické myšlení a zodpovědný přístup k práci a respektuje jejich právo na svobodné vyjádření názorů na výzkum;
- f)h) podporuje kvalifikační růst ~~studentů a~~ podřízených výzkumných pracovníků i jejich badatelskou a publikační aktivitu a mezinárodní kontakty a uvádí je mezi autory publikace, pokud k jejímu vzniku tvořivě přispěli;
- i) vyvozuje důsledky z případného neetického chování svých spolupracovníků;
- j) podporuje pozitivní přístup k osobám se specifickými potřebami a zlepšování podmínek pro jejich působení v akademické komunitě.

V.

Zásady pro posuzovatelskou, hodnotící, oponentskou a expertní činnost

Výzkumný pracovník Zaměstnanec AV ČR:

- a) ~~provádí~~ vykonává jemu zadanou posuzovatelskou nebo jinou hodnotící činnost osobně;
- b) chrání duševní vlastnictví autorů posuzovaných rukopisů, návrhů projektů a zpráv; nepoužívá údaje obsažené v hodnocených podkladech k jinému účelu než k vypracování odborného posudku a neposkytuje je třetí osobě;
- c) neprodukuje záměrně hodnocení posuzované práce, aby dosáhl vlastních výhod či výhod pro třetí osobu;
- d) odmítne vypracovat odborné stanovisko, jehož závěry by mohly být ovlivněny jeho osobním zájmem, nebo na tuto skutečnost předem jasně upozorní; vystřihá vyvaruje se i dalších vědomých střetů zájmu;
- e) expertní stanoviska vyhotovuje zodpovědně a pouze z oblasti svého oboru a nepodléhá případným vnějším tlakům, které by mohly ovlivnit vyznění tohoto stanoviska;
- f) při hodnotitelských a oponentních řízeních vychází z objektivních kritérií, dodržuje pravidla zadavatele a vyžaduje totéž od ostatních účastníků jednání.

~~VI.~~ ~~Specifikace pro pracoviště Akademie věd ČR~~

~~(Doplň pracoviště o specifikace svého oboru.)~~

~~VII.VI.~~ Postup při řešení případů porušování zásad správného chování ve vědecko- -výzkumné práci

~~Za jednání neslučitelné se zásadami etického chování ve vědě se považují zejména: podvod, podvrh, plagiátorství, falšování, zkreslování, záměrný klam a zcizení, a to v kterékoli fázi procesu vědecko-výzkumné práce od záměru až ke zveřejnění výsledků.~~

Při porušení zásad tohoto kodexu se postupuje následujícím způsobem:

a) věc je projednávánaMožné porušení zásad správného jednání ve vědě se řeší:

- ~~a) — přímo na pracovišti AV ČR na úrovni jeho organizační struktury, a to vždy o jeden stupeň vyšší, než ve kterém se spory vyskytly. (k jejich jejímu řešení lze na příslušné úrovni ustavovat grémia (komise) ad hoc);~~
- ~~b) nebo v Komisi pro etiku vědecké práce AV ČR; pokud je řešení nad rámec pracoviště AV ČR nebo pokud účastníci sporu nejsou spokojeni se závěry přijatými na pracovišti;~~
- b) jednání probíhají v součinnosti všech zúčastněných stran, přičemž se dbá na nejvyšší možnou ochranu soukromí;
- c) závěry řešení musí být oznámeny všem zúčastněným a musí obsahovat návrh opatření vedoucí k nápravě, pokud je porušení etiky vědecké práce zjištěno. Při tom lze v V odůvodněných případech lze využít ustanovení čl. 65 Stanov AV ČR, popř. zákoníku práce.

Poznámky:

Pracovištěm Akademie věd se doporučuje doplnit Etický kodex příslušnými oborovými specifiky.

Při vypracování Etického kodexu vědecko-výzkumné činnosti v Akademii věd České republiky byly použity následující materiály:

- Etický rámec výzkumu, usnesení vlády České republiky ze dne 17. srpna 2005 č. 1005;
- Evropská charta pro výzkumné pracovníky, 2005/251/ES, Úřední věstník Evropské unie ze dne 22. března 2005;
- Good Manners in Science; A Set of Principles and Guidelines, Polish Academy of Sciences, Committee for Ethics in Science, Third (amended) edition, Warsaw 2001;

- Rules of Good Scientific Practice, adopted by the Senate of the Max Planck Society on 24 November 2000;
- Memorandum on Scientific Integrity, All European Academies, Amsterdam 2003 (On standards for Scientific Research and a National Committee for Scientific Integrity, KNAW, NWO, VSNU, 2001);
- Singapore Statement on Research Integrity, 2010;
- The European Code of Conduct for Research Integrity, 2011;
- Montreal Statement on Research Integrity in Cross-Boundary Research Collaborations, 2013;
- The Coalition for Advancing Research Assessment (CoARA), 2022;
- Guidance on Authorship in Scientific Publications for Researchers Ústavu fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR;
- Etické kodexy Univerzity Karlovy, GA ČR a Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR.

VIII. Účinnost

Tento Etický kodex nabývá účinnosti dnem ~~1. ledna 2017.~~

*Úplné znění Etického kodexu vědecko-výzkumné činnosti
v Akademii věd České republiky*

**Etický kodex vědecko-výzkumné činnosti
v Akademii věd České republiky**

Motto: „Jít za poznáním, to je, pane, život svrchovaně činný. Když řeknete věda, říkáte tím také úsilí, trpělivost, vytrvalost, obětavost, poctivost – samé požadavky života činného – a života mravního.“

(T. G. Masaryk v Karel Čapek: Hovory s T. G. Masarykem)

**I.
Obecné zásady**

Zaměstnanec AV ČR¹:

- a) se ve své práci řídí základními mravními principy a hodnotami akademického prostředí, mezi které patří zejména:
 - I. svoboda bádání
 - II. spravedlnost
 - III. rovný přístup
 - IV. odpovědnost
 - V. čestnost
 - VI. svědomitost
 - VII. důvěra
 - VIII. respekt k druhým
- b) nepřipustí, aby došlo ke střetu zájmu, který by vyplýval z jeho postavení na pracovišti AV ČR a s ním související činnosti a jeho soukromého zájmu; ctí Akademii věd i tím, že svými dalšími aktivitami neohrožuje její činnosti;
- c) věnuje se prováděnému výzkumu s plným pracovním i osobním nasazením, jež odpovídá velikosti jeho pracovního úvazku. Úhrn jeho smluvních pracovních úvazků zpravidla nepřekročí 1,5násobek pracovního úvazku;
- d) vyžaduje od svých spolupracovníků chování, které je v souladu s těmito zásadami;
- e) neobhájí a nekryje chování, které je v rozporu se zásadami uvedenými v tomto kodexu, a to ani poukazováním na nutnou poslušnost či loajalitu;
- f) považuje vědu a výzkum za integrální součást kultury a základ inovací a hájí je proti jejich možnému zpochybnování;
- g) vystupuje proti neetickému a nevhodnému užití vědeckých poznatků;
- h) rozšiřuje a prohlubuje své znalosti a usiluje o zlepšení svých odborných schopností;

¹ AV ČR se v tomto kodexu rozumí Akademie věd a její pracoviště. Výrazy označující osoby nebo funkce v tomto kodexu jsou užívány v genderově nepříznakovém smyslu.

- i) zachovává kritický postoj k vlastním poznatkům a výsledkům i k výsledkům svých spolupracovníků a je přístupný diskusi a věcným argumentům;
- j) obhajuje svobodu vědeckého myšlení, vyjadřování, výměny názorů a informací;
- k) odmítá užívání nevědeckých přístupů a politicky či společensky předsudečných (např. rasistických, náboženských, nacionalistických) hledisek ve vědě;
- l) dodržuje principy nestrannosti a nezávislosti na ideologických a politických tlacích a na zájmech nátlakových skupin;
- m) uznává a sám ve vědecké obci šíří zásady spolehlivé, důvěryhodné vědecké práce a odmítá jakoukoli vědeckou nepoctivost a porušení zásad uvedených v tomto kodexu;
- n) neváhá oznámit příslušným autoritám prohrašky proti etice ve vědecko-výzkumné práci, pokud o nich má vědomost. V případě, že vyčerpá všechny dostupné možnosti řešení věci pomocí vnitřních mechanismů Akademie věd podle kapitoly VI, může informace o těchto prohřešcích zveřejnit, aniž by tím nutně porušoval loajalitu k Akademii věd České republiky;
- o) neplýtvá materiálními zdroji a energiemi, snaží se omezovat klimatickou a ekologickou stopu své činnosti;
- p) snaží se posilovat institucionální odolnost Akademie věd ČR a vědomě zde nevytváří prostor pro nežádoucí působení cizí moci.

II. Zásady výzkumné práce

Zaměstnanec AV ČR:

- a) zaměřuje svůj výzkum na rozšíření hranic vědeckého poznání a ku prospěchu společnosti;
- b) provádí výzkum tak, aby neohrozil společnost, životní prostředí či kulturní hodnoty;
- c) pokusy na zvířatech provádí s respektem k živým tvorům;
- d) při získávání, výběru a hodnocení dat vychází z obecných zásad (čl. I) při respektování specifik své disciplíny. Za jednání neslučitelné se zásadami etického chování ve vědě se považují zejména: podvod, podvrh, plagiátorství, falšování, zkreslování, záměrný klam a odcizení, a to v kterékoli fázi procesu vědecko-výzkumné práce od záměru až ke zveřejnění výsledků;
- e) odpovídá za přesnost a objektivitu jím prováděného nebo bezprostředně koordinovaného výzkumu a uvědomuje si meze použitých metod zkoumání;
- f) při zveřejňování poznatků a výsledků k určitému problému odpovídá za jejich úplnost a ověřitelnost a nezkrásně je interpretuje;
- g) po zveřejnění uchovává primární data a dokumentaci všech podstatných výsledků po dobu obvyklou v příslušné disciplíně, pokud tomu nebrání jiné závazky či předpisy;

- h) odpovídá za účelné a efektivní využívání prostředků na výzkum a neduplikuje výzkum provedený jinde, pokud není potřebný k ověření, doplnění či porovnání výsledků;
- i) předává výsledky svého výzkumu, které nepodléhají utajení, odborné veřejnosti a uvážlivě s nimi seznamuje širokou veřejnost s přihlédnutím k aktuálnímu stavu vědeckého poznání;
- j) neznevažuje vědecké postupy a respektuje jiný vědecký názor, jakož i pluralitu vědních disciplín;
- k) respektuje duševní vlastnictví, nevyvádí ho z pracoviště, kde bylo vytvořeno, ani jej nijak neznehodnocuje.

III.

Zásady zveřejňování poznatků a výsledků

Zaměstnanec AV ČR:

- a) má být uveden jmenovitě jako autor nebo spoluautor publikace, pokud tvůrčím způsobem přispěje k jejímu vzniku, např. k návrhu studií a pokusů a k jejich provedení, k analýze, interpretaci, teoretickému zpracování či modelování dat nebo k sepsání publikace, a pokud se spoluautorstvím souhlasí; vedoucí pozice na pracovišti automaticky nezakládá právo na spoluautorství;
- b) jako editor nebo hlavní autor společných publikací dbá na práva spoluautorů (nemění bez jejich vědomí text, učiní vše potřebné pro to, aby společná publikace vyšla bez zbytečných odkladů, uvědomí autory dílčích studií, nebude-li jejich text do publikace zařazen, informuje spoluautory o modalitách společné publikace);
- c) zasazuje svůj výzkum do kontextu aktuálního stavu poznání daného tématu a s ohledem na pravidla daného oboru odkazuje na předchozí zveřejněné práce. Při citaci nálezů a poznatků jiných autorů uvádí odkaz na příslušný zdroj;
- d) cituje i podstatné práce, které nejsou v souladu s jeho vlastními výsledky a závěry;
- e) objeví-li ve svých publikovaných údajích významnou chybu, nebo je na chybu upozorněn, podnikne odpovídající kroky, např. dá vytisknout errata nebo jinou opravu, popř. publikaci retrahuje;
- f) nedělí zbytečně výsledky a poznatky do více publikací, aby si uměle zvýšil počet prací;
- g) záměrně nevyužívá eticky pochybných publikačních platforem;
- h) publikuje s cílem předat výsledky a poznatky odborné veřejnosti, ne pouze za účelem vykazání prací jako vědeckých výstupů;
- i) afiliece pracoviště může být použita pouze pro publikace, které byly alespoň částečně vypracovány v rámci vědeckého působení na daném pracovišti (v ostatních případech lze pracoviště uvést jako „present address“ u autora,

který je v současnosti zaměstnancem pracoviště, ale výsledky získal v jiné instituci);

- j) nezískává citace vlastních prací cestou účelového spojení několika autorů o vzájemných účelových citacích svých prací.

IV.

Zásady chování ke spolupracovníkům

Zaměstnanec AV ČR:

- a) přijímá spolupracovníky ve výzkumu na základě objektivního hodnocení jejich intelektuálních, etických a osobnostních charakteristik;
- b) vede-li výzkumný tým, dbá na korektnost a otevřenost ve vzájemné komunikaci, vyvaruje se neodůvodněně autokratických metod řízení a brání nepoctivému jednání způsobenému např. požadavky na výkon a odbornou soutěživostí;
- c) posuzuje své spolupracovníky na základě dosažených výsledků a chová se k nim spravedlivě, nevyžaduje od nich činnosti, které nepatří k jejich povinnostem, a neklade na ně požadavky nepřiměřené jejich schopnostem a možnostem;
- d) předává slovem i osobním příkladem své znalosti, dovednosti a zásady dobrého chování ve vědě svým spolupracovníkům;
- e) nepřistupuje k jiným osobám diskriminačně, zejména nechová předsudky na základě rasy, etnického původu, národnosti, jazyka, ideologie, náboženského vyznání, víry, světového názoru, věku, pohlaví, sexuální orientace, fyzického handicapu, sociálního původu nebo majetkových poměrů;
- f) nedopouští se ani nepodporuje jednání poškozující psychickou či fyzickou integritu jiných osob (zejména šikana, sexuální obtěžování nebo jiné formy agrese);
- g) nezneužívá svého seniorního postavení či profesní autority k manipulativnímu jednání, zastrahování nebo vydírání, rozvíjí nezávislé, kritické myšlení a zodpovědný přístup k práci a respektuje právo na svobodné vyjádření názorů na výzkum;
- h) podporuje kvalifikační růst podřízených výzkumných pracovníků i jejich badatelskou a publikační aktivitu a mezinárodní kontakty a uvádí je mezi autory publikace, pokud k jejímu vzniku tvořivě přispěli;
- i) vyvozuje důsledky z případného neetického chování svých spolupracovníků;
- j) podporuje pozitivní přístup k osobám se specifickými potřebami a zlepšování podmínek pro jejich působení v akademické komunitě.

V.

Zásady pro posuzovatelskou, hodnoticí, oponentskou a expertní činnost

Zaměstnanec AV ČR:

- a) vykonává jemu zadanou posuzovatelskou nebo jinou hodnoticí činnost osobně;
- b) chrání duševní vlastnictví autorů posuzovaných rukopisů, návrhů projektů a zpráv; nepoužívá údaje obsažené v hodnocených podkladech k jinému účelu než k vypracování odborného posudku a neposkytuje je třetí osobě;
- c) neprodlužuje záměrně hodnocení posuzované práce, aby dosáhl vlastních výhod či výhod pro třetí osobu;
- d) odmítne vypracovat odborné stanovisko, jehož závěry by mohly být ovlivněny jeho osobním zájmem, nebo na tuto skutečnost předem jasně upozorní; vyvaruje se i dalších vědomých střetů zájmu;
- e) expertní stanoviska vyhotovuje zodpovědně a pouze z oblasti svého oboru a nepodléhá případným vnějším tlakům, které by mohly ovlivnit vyznění tohoto stanoviska;
- f) při hodnotitelských a oponentních řízeních vychází z objektivních kritérií, dodržuje pravidla zadavatele a vyžaduje totéž od ostatních účastníků jednání.

VI.

Postup při řešení případů porušování zásad správného chování ve vědecko-výzkumné práci

Při porušení zásad tohoto kodexu se postupuje následujícím způsobem:

- a) věc je projednávána přímo na pracovišti AV ČR na úrovni jeho organizační struktury (k jejímu řešení lze na příslušné úrovni ustavovat grémia (komise) ad hoc) nebo v Komisi pro etiku vědecké práce AV ČR;
- b) jednání probíhají v součinnosti všech zúčastněných stran, přičemž se dbá na nejvyšší možnou ochranu soukromí;
- c) závěry řešení musí být oznámeny všem zúčastněným a musí obsahovat návrh opatření vedoucí k nápravě, pokud je porušení etiky vědecké práce zjištěno. V odůvodněných případech lze využít ustanovení čl. 65 Stanov AV ČR, popř. zákoníku práce.

Poznámky:

Pracovištěm Akademie věd se doporučuje doplnit Etický kodex příslušnými oborovými specifiky.

Při vypracování Etického kodexu vědecko-výzkumné činnosti v Akademii věd České republiky byly použity následující materiály:

- *Etický rámec výzkumu, usnesení vlády České republiky ze dne 17. srpna 2005 č. 1005;*
- *Evropská charta pro výzkumné pracovníky, 2005/251/ES, Úřední věstník Evropské unie ze dne 22. března 2005;*
- *Good Manners in Science; A Set of Principles and Guidelines, Polish Academy of Sciences, Committee for Ethics in Science, Third (amended) edition, Warsaw 2001;*
- *Rules of Good Scientific Practice, adopted by the Senate of the Max Planck Society on 24 November 2000;*
- *Memorandum on Scientific Integrity, All European Academies, Amsterdam 2003 (On standards for Scientific Research and a National Committee for Scientific Integrity, KNAW, NWO, VSNU, 2001);*
- *Singapore Statement on Research Integrity, 2010;*
- *The European Code of Conduct for Research Integrity, 2011;*
- *Montreal Statement on Research Integrity in Cross-Boundary Research Collaborations, 2013;*
- *The Coalition for Advancing Research Assessment (CoARA), 2022;*
- *Guidance on Authorship in Scientific Publications for Researchers Ústavu fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR;*
- *Etické kodexy Univerzity Karlovy, GA ČR a Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR.*

VII. Účinnost

Tento Etický kodex nabývá účinnosti dnem

Návrh usnesení Akademického sněmu

Akademický sněm

schvaluje (s připomínkami) předložený návrh Etického kodexu vědecko-výzkumné činnosti v Akademii věd České republiky.